

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Петра Могили

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Перший проректор

Н.М. Іщенко

2018р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУРС ЗА ВИБОРОМ «ЛОБІЧНА ДІЯ ЛІКІВ»

підготовки бакалаврів

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація»

професійної кваліфікації «Фармацевт»

Миколаїв 2018

Робоча програма з «Побічна дія ліків» для студентів за напрямом підготовки 226 «Фармація, промислова фармація» затверджена на засіданні кафедри «Медичної біології та хімії, біохімії, фізіології та мікробіології».

Укладач: Оглобліна М.В., доцент, к.фарм.н.

Протокол від. "13" лютого 2018 року № 7

Завідувач кафедри

д.мед.н. Авраменко

А.О.

Схвалено науково-методичною радою медичного інституту, протокол від "22" лютого 2018 року № 5

Голова

д.біол.н. Козій М.С.

Робочу програму погоджено:

- директор інституту Грищенко Г.В.
- начальник навчально-методичного відділу Потай І.Ю.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	Нормативна	
Змістових модулів – 1	Спеціальність 226 «Фармація, промислова фармація»	Рік підготовки:	2
Загальна кількість годин – 90		Семестр: - 4	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи студента -2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції: - 10	-
		Практичні: - 30	-
		Самостійна робота: - 50	-
		Вид контролю:	залік

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Побічна дія ліків” складена відповідно до Стандарту вищої освіти України, освітньої програми: бакалавр фармації, галузі знань 22 «Охорона Здоров'я», спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація», професійної кваліфікації: **фармацевт**.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення фармакології – **кінцеві цілі** встановлюються на основі ОПП підготовки фармацевта за фахом відповідно до блоку її змістового модулю і є основою для побудови змісту навчальної дисципліни. Опис цілей сформульований через вміння у вигляді цільових завдань (дій). На підставі кінцевих цілей до кожного модулю або змістового модулю сформульовані **конкретні цілі** у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни.

Мета вивчення курсу за вибором «Побічна дія ліків» включає визначення класифікації побічної дії лікарських засобів та їх профілактики при призначенні ліків.

Кінцеві цілі дисципліни:

- Визначити класифікацію побічної дії лікарських засобів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1: «Побічна дія ліків»												
Тема 1. Основи законодавства України про лікарські засоби. Класифікація та механізми побічної дії лікарських засобів. Основні заходи попередження побічної дії.		1	2									
Тема 2. Побічна дія препаратів, що застосовуються для місцевої та загальної анестезії.		1	2			1						
Тема 3. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на вегетативну нервову систему.		1	4			2						
Тема 4. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на центральну нервову систему.		1	4			2						
Тема 5. Побічна дія наркотичних анальгетиків та нестероїдних протизапальних засобів.		1	4			3						

Тема 6. Побічна дія препаратів, що впливають на органи дихання..		1	4			3						
Тема 7. Побічна дія лікарських засобів, що застосовують в гастроентерології		1	4			3						
Тема 8. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на функції нирок та міометрій.		1	2			3						
Тема 9. Побічна дія лікарських засобів, що застосовують для лікування захворювань серцево-судинної системи.		2	4			3						
Тема 10. Побічна дія препаратів, що стимулюють функцію центральної нервової системи.						6						
Тема 11. Побічна дія гепатопротекторних засобів та пробіотиків.						6						
Тема 12. Побічна дія сульфаніламідів.						6						
Тема 13. Побічна дія протизапальних лікарських засобів.						6						
Тема 14. Побічна дія протипухлинних						6						

лікарських засобів.													
Усього годин		10	30			50							

5. Теми практичних занять

N з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основи законодавства України про лікарські засоби. Класифікація та механізми побічної дії лікарських засобів. Основні заходи попередження побічної дії.	2
2.	Побічна дія препаратів, що застосовуються для місцевої та загальної анестезії. Заходи попередження побічної дії.	2
3.	Побічна дія лікарських засобів, що впливають на вегетативну нервову систему. Заходи попередження побічної дії.	4
4.	Побічна дія лікарських засобів, що впливають на центральну нервову систему. Заходи попередження побічної дії.	4
5.	Побічна дія наркотичних анальгетиків та нестероїдних протизапальних засобів. Заходи попередження.	4
6.	Побічна дія препаратів, що впливають на органи дихання. Заходи попередження.	4
7.	Побічна дія лікарських засобів, що застосовують в гастроентерології. Заходи попередження.	4
8.	Побічна дія лікарських засобів, що впливають на функції нирок та міометрій. Заходи попередження.	2
9.	Побічна дія лікарських засобів, що застосовують при лікуванні захворювань серцево-судинної системи.	4

6. Теми семінарських занять: не передбачено програмою

7. Теми лабораторних занять: не передбачено програмою

8. Самостійна робота

N з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 2. Побічна дія препаратів, що застосовуються для місцевої та загальної анестезії.	1
2.	Тема 3. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на вегетативну нервову систему.	2
3.	Тема 4. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на центральну нервову систему.	2

4.	Тема 5. Побічна дія наркотичних анальгетиків та нестероїдних протизапальних засобів.	3
5.	Тема 6. Побічна дія препаратів, що впливають на органи дихання..	3
6.	Тема 7. Побічна дія лікарських засобів, що застосовують в гастроентерології	3
7.	Тема 8. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на функції нирок та міометрій.	3
8.	Тема 9. Побічна дія лікарських засобів, що застосовують для лікування захворювань серцево-судинної системи.	3
9.	Побічна дія препаратів, що стимулюють функцію центральної нервової системи.	6
10.	Побічна дія гепатопротекторних засобів та пробіотиків.	6
11.	Побічна дія сульфаніламідів.	6
12.	Побічна дія протизапальних лікарських засобів.	6
13.	Побічна дія протипухлинних лікарських засобів.	6

9. Індивідуальні завдання

10. Методи навчання

1. Тестування.
2. Використання колекції препаратів.

11. Методи контролю

Форми контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та Інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України (2005).

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності студентів необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

Максимальна кількість балів за поточну діяльність студента – 200.

Результати складання заліків оцінюються за двобальною системою: «зараховано» і «не зараховано». Студент дістає оцінку «зараховано», якщо він виконав усі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою, відвідав усі навчальні заняття – лекції, практичні (семінарські заняття), визначені календарно-тематичним планом кафедри, набрав загальну кількість балів при вивченні дисципліни не меншу, ніж мінімальна.

Студенту ставлять оцінку «зараховано», якщо він за поточну діяльність набрав не менше 120 балів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

№№ п/п	Тема	К-сть балів
МОДУЛЬ 1		
Змістовий модуль 1		
1.	Тема 2	24
2.	Тема 3	24
3.	Тема 4	24
4.	Тема 5	24
5.	Тема 6	24
6.	Тема 7	24
7.	Тема 8	24
8.	Тема 9	24
Разом змістовні модулі		192
Індивідуальна СРС.		8
РАЗОМ сума балів		200

Примітка: Модуль 1
“5” = 24 балів
“4” = 20 балів
“3” = 15 балів
“2” = 13 балів

Оцінювання поточної навчальної діяльності

Загальна оцінка навчальної діяльності студента на кожному занятті є комплексною і пропоставляється викладачем на заключному етапі заняття до “Журналу обліку відвідувань та успішності студентів”, старостою – до “Відомості обліку успішності і відвідування занять студентами” у вигляді оцінок за традиційною чотирибальною шкалою: “5”, “4”, “3”, “2” та у балах.

Традиційна оцінка	Конвертація у бали
“5”	19
“4”	15

“3”	12
“2”	0

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для заліку
від 120 до 200 балів	“зараховано”
менше 120 балів	“не зараховано” з можливістю повторного складання
менше 120 балів після 1 складання та 2 перескладань	“не зараховано” з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Максимальна кількість балів (200 балів), яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці “5” – 19 балів, на кількість тем навчальних занять та додавання балів за виконання індивідуальних завдань (10 балів). Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента – 200. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент при вивченні дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці “3” – 12 балів, на кількість тем у модулі (10). Отримання мінімальної кількості балів за модуль (120 балів) є обов’язковою умовою для виставлення оцінки «зараховано». Мінімальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента – 120.

На останньому тематичному навчальному занятті з дисципліни після закінчення вивчення теми заняття, викладач навчальної групи оголошує суму балів, яку кожен студент групи набрав за результатами поточного контролю. Студент отримує оцінку “зараховано”, якщо він не має пропусків навчальних занять і набрав кількість балів не меншу, ніж мінімальну; оцінку “не зараховано” – якщо студент має невідпрацьовані пропуски практичних занять чи лекцій, або сумарна кількість балів за поточний контроль менша, ніж мінімальна.

Студенти, які отримали оцінку “не зараховано”, після відпрацювань пропущених занять в обов’язковому порядку складають основні (базові) питання (усно або письмово) з навчальної дисципліни під час індивідуально-консультативної роботи викладача відповідної академічної (семестрової) групи. Повторне складання заліку дозволяється не більше 2-х разів і здійснюється за направленням деканату.

Оцінювання знань студентів проводиться за національною шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Всього оцінок	Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			екзамен	залік
	180 - 200	A	Відмінно	зараховано

			(відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	
	160 - 179	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	
	150 - 159	C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	
	130 - 149	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	
	120 - 129	E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	
	70 - 119	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	
	1 - 69	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	не зараховано

13. Питання до самопідготовки та контролю рівня знань

1. Поняття про побічну дію (ПР).
2. Класифікація ПР.
3. ПР, які пов'язані з фармакологічною активністю.
4. ПР, які пов'язані з порушенням імунологічних властивостей організму.
5. Алергійні реакції.
6. ПР, пов'язані з передозуванням ЛЗ.
7. Синдром відміни.
8. Основні принципи терапії побічних дій лікарських засобів
9. Вплив лікарських засобів на плід і немовля
10. Мутагенність, тератогенність, ембріотоксичність.
11. Канцерогенез.
12. Клінічні прояви ПР ЛЗ.
  - гематотоксичність
  - гепатотоксичність
  - нефротоксичність
  - ураження легень
  - ураження серцево-судинної системи
  - інші побічні ефекти.
13. Принципи профілактики ПР.
14. Принципи надання допомоги (лікування) при появі ПР.

15. Основні положення системи фармакологічного нагляду Державного фармацевтичного Центру України по контролю за побічними діями/реакціями ЛЗ (Форма 137/о).
16. Принципи фармацевтичної опіки хворих зі скаргами, які обумовлені ПР ЛЗ.
17. Побічна дія препаратів, що застосовуються для місцевої та загальної анестезії.
18. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на вегетативну нервову систему.
19. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на центральну нервову систему.
20. Побічна дія наркотичних анальгетиків та нестероїдних протизапальних засобів.
21. Побічна дія препаратів, що впливають на органи дихання.
22. Побічна дія лікарських засобів, що застосовують в гастроентерології
23. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на функції нирок та міометрій
24. Побічна дія лікарських засобів, що застосовують для лікування захворювань серцево-судинної системи.
25. Побічна дія препаратів, що стимулюють функцію центральної нервової системи.
26. Побічна дія гепатопротекторних засобів та пробіотиків.
27. Побічна дія сульфаніламідів
28. Побічна дія протизапальних лікарських засобів.
29. Побічна дія протипухлинних лікарських засобів.

Ситуаційні завдання

1. Хворий 28 років, 6 місяців скаржиться на болі в суглобах. Діагноз: ревматоїдний артрит, а/ф III, 3-я клініко-рентгенологічна стадія, НФС II ст. Призначено лікування: кризанол, преднізолон, моваліс. На 5 добу у хворого з'явився наліт на слизовій оболонці порожнини рота білого кольору, почервоніння ока, слизотеча, гіперемічні висипання на шкірі. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав дане ускладнення? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

2. Хворому 56 років з діагнозом: гіпертонічна хвороба II стадії було призначено лікування: амлодипін, гіпотіазид, метопролол, апресин. На 3 добу у хворого з'явилася загальна слабкість, біль в ділянці серця, пітливість, слизотеча, еритематозні висипки, збільшення температури тіла . Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав дане ускладнення? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

3. Хлопчику 10 років з аденовірусним захворюванням були призначені наступні препарати: ацетилсаліцилова кислота, супрастин, аскорбінова

кислота. Через 2 дні в хворого з'явилася блювота, неадекватне поведження, рухові порушення, петехіальний висип на тулубі. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію ?

4. Хворому 67 років з діагнозом ІХС: дифузний кардіосклероз, НК II А. Миготлива аритмія, тахісистолічна форма, у стаціонарі був призначений дигоксин 1мл в/в, вдома приймав дигоксин по 0,25 / 3 рази в добу, мілдронат, нітросорбіт, аспаркам, гіпотіазид. На 3-й день лікування з'явилася нудота, блювота, світлобоязливість, шлуночкова екстрасистолія. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

5. Хвора 56 років з діагнозом: ІХС: стенокардія напруги III-ФК, дифузний кардіосклероз, НК I ст. Пароксизмальна шлуночкова тахікардія. Було призначено лікування: сусак-форте, амлодипін, мілдронат, аміодарон. На 3 добу з'явилася гіперпігментація на відкритих ділянках шкіри, відкладення пігменту в роговій оболонці ока, підвищена пітливість та збудженість, тахікардія, тремтіння кінцівок. Яке ускладнення виникло у хворої? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

6. Хворий 48 років з діагнозом: ІХС: стабільна стенокардія напруги, III-ФК, дифузний кардіосклероз, НК II-Б було призначено лікування: анаприлін, нітронг, мілдронат, амлодипін, полівітаміни. На 5 день лікування в хворого з'явилися парестезії в ногах, на ЕКГ - атріовентрикулярна блокада I ступеню, ЧСС - 45 уд/хв. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

7. Хворому 32 років з діагнозом: загострення хронічного пієлонефриту, було призначено лікування: гентаміцин, палін, трентал, полівітаміни. Через 7 днів в хворого з'явилася загальна слабкість, зниження гостроти слуху, шкірна висипка, збільшення набряків. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

8. Хворому 48 років, з гострим бронхітом було призначено лікування: бісептол, лазолван, полівітаміни, термопсис. Через 10 годин у хворого по всьому тілу з'явився розеолезний висип яскраво червоного кольору, сверблячка шкіри, нудота, головний біль. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

9. Хвора 25 років з діагнозом гіпертонічна хвороба II ст. приймала: бісопролол, амлодипін, гіпотіазид, верошпирон. На 10 добу від початку

призначеного лікування в хворі з'явилась нудота, сонливість, атаксія, кожний висип, гінекомастія. Яке ускладнення виникло у хворі? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

10. Хвора 18 років з приводу лакунарної ангіни приймала: амоксицилін, полівітаміни, полоскання порожнини рота хлорофіліптом. На 4 добу з'явилася висипка розеозного характеру на обличчі, тулубі, сверблячка шкіри, головний біль, нудота. Яке ускладнення виникло у хворі? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

11. Хвора 35 років з діагнозом хронічний безкам'яний холецистит з гіпокінетичним рухорозладом у стадії загострення, середньої важкості одержувала: фурадонін, мотіліум, гепабене, дуспаталін. На 5-й день лікування з'явилися симптоми холестазу, зуд шкіри, іктеричність склер, жовтяниця, сеча темного кольору. У сироватці крові збільшився вміст холестерину, білірубіну, лужної фосфатази. Яке ускладнення виникло у хворі? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

12. Хвора 17 років з діагнозом гепатолентикулярна дегенерація (хвороба Вільсона-Коновалова) одержує: сирепар, намацит, алветил, тріовіт, Д-пеніциламін. Під час лікування в хворі з'явилися виразково-некротичні зміни на мигдалинах, періодичні крововиливи з носу, ясен, блідість шкіри та слизових оболонок. В аналізі крові анемія, тромбоцитопенія, лейкопенія. Яке ускладнення виникло у хворі? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

13. Хвора 52 років з неспецифічним виразковим колітом у стадії загострення, важким плинном одержує сульфосалазін, преднізолон, лоперамід, альбумін, відмиті еритроцити. Через 2 неділі у хворі з'явилися: еритема на обличчі у вигляді метелика, артралгії, папульозно-виразковий висип на шкірі та слизових оболонках, ШОЄ 50 мм. за годину. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

14. Хворий 62 років, страждає гастроезофагеальною рефлюксною хворобою I-II стадії з гіперемією слизуватої стравоходу. Приймає: мотіліум, ранітидин, альмагель. На 7 день лікування у хворого з'явився закріп. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

15. Хворому 60 років з важкою двобічною бактеріальною негоспітальною пневмонією на тлі атеросклеротичного кардіосклерозу та СН II стадії призначені: гентаміцин, сульбактам, амізон, ацетилцистеїн, сироп

кореня солодцю, полівітаміни. На 5-й день лікування з'явилась гіркота у роті, гіперсалівація, слабо виражений набряк слизової оболонки порожнини рота. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

16. Хвора 68 років, лікується з приводу венооклюзійної хвороби з явищами тромбофлебіту. Одержує фраксипарін, діовенор, наклофен, алое. На 10-й день лікування з'явився біль у надчеревній області. При ендоскопічному обстеженні виявлена медіогастральна виразка шлунка. Яке ускладнення виникло у хворої? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

17. Хворий 43 років, одержує лікування з приводу остеоартрозу: моваліс, хондроїтинсульфат, актовегін, нікотинова кислота. Десять років тому хворів виразковою хворобою дванадцятипалої кишки. На другому тижні постійного лікування з'явився чорний кал. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

18. У хворого 40 років цукровий діабет I типу ускладнився розвитком діабетичної стопи з гнійним розплавленням тканин. Висіяно стафілокок. Одержує сольові розчини, дуовіт, інсулін, тіенам, креон. На 7-й день лікування з'явився рідкий кал до 5 разів у день, здуття живота, гурчання. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

19. Хвора 56 років, 3 роки хворіє жовчно-кам'яною хворобою. Після стресу з'явився напад печінкової кольки. Призначено лікування: баралгін, папаварин, платифілін, морфін, атропіну сульфат. Хвора відмічає підсилення больового синдрому. Яке ускладнення виникло у хворої? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

20. Хворий 30 років з діагнозом: негоспітальна правобічна пневмонія. Призначено лікування: цефалексин, діазолін, аскорбінова кислота, глюконат кальцію. Через 3 дні в хворого з'явилася блювота, нудота, понос. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

21. Хворий 30 років з діагнозом: Дифузно-токсичний зоб III ст., середньої важкості в стадії декомпенсації. Призначено лікування: мерказоліл, анаприлін, резерпін, беллоід. Через 7 днів почали наростати слабкість, швидка стомлюваність. В контрольному аналізі крові Нв - 126 г/л, еритроцити - $3,9 \cdot 10^{12}/л$; лейкоцити - $7,0 \cdot 10^9/л$. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

22. Хворий 6 років з діагнозом: Лакунарна ангіна. Призначено лікування: тетрациклін, полоскання горла фурациліном, аскорбінова кислота, діазолін тривалістю 7 днів. Через 2 тижні після проведеного лікування з'явилося жовте фарбування зубів, що не знімається зубною пастою. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

23. Хворий 30 років з діагнозом: Бронхіальна астма, персистуюча, середньої важкості з рідкими нападами ядухи. Призначено лікування: сальбутамол в інгаляціях, всередину теофілін, полівітаміни. На 4 день лікування у хворого з'явилися диспептичні розлади. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

24. Хворий 40 років з діагнозом: Бронхіальна астма, важка форма. Призначено лікування: інгаляції беклометазону та сальбутамолу, всередину теофілін. Через 3 дні з'явився біль при ковтанні, печія у роті, слинотеча. На слизуватій порожнині рота з'явилися виразки. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

25. Хворий 30 років з діагнозом: Цукровий діабет I тип, середньої важкості в стадії субкомпенсації. Загострення хронічного обструктивного бронхіту. Призначено: амарил, сульфадиметоксин, ацетилцистеїн, аскорбінова кислота. На 3 день у хворого о 14⁰⁰ перед обідом з'явився головний біль, пітливість, почуття голоду. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

26. Хворий 32 років з діагнозом: Цукровий діабет I типу, важка форма в стадії субкомпенсації. Діабетичний нефросклероз. ХПН I ст. Призначено лікування: дієта 9 столу, інсулін В, агапурін, верошпірон, гіпотіазид. На 5 день лікування при дотриманні дієти у хворого з'явилася спрага, сухість у роті, цукор крові підвищився до 14 ммоль/л. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

27. Хворий 33 років з діагнозом: Хронічний лімфолейкоз II період. Призначено лікування: преднізолон, інтерферон, вінкристин. Через 5 днів у хворого з'явилася спрага, сухість у роті. При дослідженні цукру крові натще 6,8 ммоль/л. об 11³⁰ через 2 години після їжі - 14,8 ммоль/л. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

28. Хворий 30 років з діагнозом: Системний червоний вовчак, важка форма. Призначено лікування: індометацин, бруфен, преднізолон. Через 3 тижні з'явилися вугрі на шкірі, почало вимальовуватися місяцеподібне обличчя. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

29. 72-річному хворому після операції холецистектомії в зв'язку з лихоманкою призначено гентаміцин (80 мг кожні 8 годин) та цефазолін (2 г кожні 6 годин). Через 10 днів у хворого підвищився креатинін до 310 мкмоль/л. АТ 130/80 мм рт. ст. Добова кількість сечі 1200 мл. Аналіз сечі без патології. УЗД: розміри нирок нормальні. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

30. Хворий 39 років на бронхіальну астму постійно приймає преднізолон в таблетках та інгаляції фарматерола. У зв'язку з приєднанням бронхолегеневої інфекції були призначені еритроміцин, бромгексин та теофілін. На третій день лікування з'явився головний біль, серцебиття, зниження АТ до 80/40 мм.рт.ст, нудота та блювота. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

ПРИКЛАД ВІДПОВІДІ НА СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Хворий 30 років з діагнозом: бронхіальна астма, важка форма. Призначено лікування: інгаляції беклометазону та сальбутамолу, всередину теофілін. Через 3 дні з'явився біль при ковтанні, печія у роті, слинотеча. На слизовій порожнини рота з'явилися виразки. Яке ускладнення виникло у хворого? Який препарат викликав вказану побічну реакцію? Які інші побічні реакції притаманні даному препарату?

Відповідь. Наявність болю при ковтанні, печії у роті, слинотечі та виразки на слизовій порожнини рота може свідчити про кандидоз порожнини рота, як побічна дія препарату з групи інгаляційних глюкокортикоїдів (беклометазон). Для цієї групи лікарських засобів характерні також інші побічні реакції: кашель, осіпність голосу, поява рожевих вугрів на обличчі, загострення гастриту та виразкової хвороби шлунку, а при тривалому застосуванні – системні побічні прояви (синдром Іценка- Кушинга).

14. Рекомендована література

Базова

1. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / Чекман І.С., Горчакова Н.О., Казак Л.І. та ін. / Видання 2-ге. – Вінниця: Нова книга, 2011. – 784 с.
2. Chekman I.S., Gorchakova N.O., Panchenko N.I., Bekh P.O. Pharmacology. – Vinnytsa: Nova Knyga Publishers, 2006. – 384 p.
3. Бертрам Г., Катцунг. Базисная и клиническая фармакология: в 2 томах – Москва.-Санкт-Петербург, Бипом – Невський діалект, 2003- 612с; 670 с
4. Дроговоз С.М., Страшний В.В., Фармакологія на допомогу лікарю, провізору, студенту: Підручник довідник, 2002 -480 с.
5. Дроговоз С.М. Фармакологія на допомогу лікарю, провізору, студенту. – Х.: ВЦ ХАІ, 2006. – 480 с.
6. Люльман Х. Наглядная фармакология. – М.: Мир, 2008. – 383 с.
7. Машковский М.Д. Лекарственные средства: в 2 томах – Узд 14-е. М: Новая волна, 2000
8. Посібник для самостійної роботи студентів заочного відділення фармацевтичного факультету (дистанційна форма навчання) / Чекман І.С., Беленічев І.Ф., Горчаова Н.О. та ін. – Запоріжжя: Запорізький державний медичний університет, 2009. – 154 с.
9. Скакун М.П., Посохова К.А. – Фармакологія – Тернополь:Укрмедкнига, 2003 -740 с
10. Фармакологія – Сіто! (Фармакологія. Логика.): учебник для вузов / Под ред. С.М. Дроговоз. – Харьков: СИМ, 2007. – 236 с.
11. Фармакологія спорта / Горчакова Н.А., Гудивок Я.С., Гунина Л.М. и др. – К.: Олимп л-ра, 2010. – 640 с.
12. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / Чекман І.С., Горчакова Н.О., Казак Л.І. та ін. / Видання 3-е. – Вінниця: Нова книга, 2011. – 784 с.
13. Фармакологія: (Чекман І.С., Туманов В.А., Горчакова Н.О. та ін.): Вища школа, 2001 -518 с.
14. Чекман І.С. и сравт. Фармакология.Рецептура. Практические занятия. К. 000 Рада, 2003 – 832 с.
15. Чекман І.С., Бобирьов В.М., Горчакова Н.О. Фармакологія. Підручник для студентів стоматологічного факультету. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 480 с.
16. Чекман І.С., Горчакова Н.О., Галенко-Ярошевський П.А. и др. Фармакология. Рецепттура. Практические занятия: Учеб. для иностранных студентов / Под ред. И.С. Чекман. – К: ООО «Рада», 2009. – 832 с.

Допоміжна

1. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / Под ред. В.Н. Коваленко, А.П. Викторов. – К.: МОРИОН, 2010. – 2240 с.
2. Чекман І.С. Нанофармакологія. – Київ: ПВП Задруга, 2011. – 424 с.
3. Чекман І.С., Вікторов О.П., Горчакова Н.О. та ін. Нестероїдні протизапальні препарати: ефективність, доступність, прийнятність для

- пацієнта. Фармаконагляд за безпекою застосування. – Київ: Поліграф плюс, 2011. – 118 с.
4. Побічні реакції серцево-судинних засобів: навч. посіб. / Чекман І.С., Вікторов О.П., Горчакова Н.О. та ін. – Київ-Запоріжжя-Харків: Вид-во ЗДМУ, 2010. – 88 с.
  5. Фармакологія та клінічна фармакологія. Ч. 1. Побічна дія лікарських засобів та фармакологічний нагляд за безпекою застосування ліків в Україні / Чекман І.С., Вікторов О.П., Мазур І.А., Беленічев І.Ф., Горчакова Н.О. та ін. – Запоріжжя-Київ: Вид-во ЗДМУ, 2007. – 77 с.
  6. Фармакологія / Под ред. Р.Н. Аляутдинова. – 4-е изд. испр. – М.: ГЭОТАР, 2010. – 692 с.
  7. Харкевич Д.А. Фармакологія. Учебник для вузов. – М.: ГЭОТАР, 2010. – 836 с.
  8. Основи фармакології з рецептурою: підручник / М.П. Скакун, К.А. Посохова. – Тернопіль: Укр. мед. книга, 2004. – 604 с.
  9. Клінічна фармакологія: підручник / За ред. О.Я. Бабака, О.М. Біловола, І.С. Чекмана. – К.: Медицина, 2008. – 768 с.
  10. Катцунг Б.Г. Базисная и клиническая фармакология в 2-х томах. – М., Спб.: Бином, Диалект. Т. 1., 2006. – 611 с., Т. 2, 2007. – 648 с.
  11. Клінічна фармакологія: підручник у 2-х томах / Під ред. І.А. Зупанця. – Харків: НФАУ. Золоті сторінки, 2007. – Т. 1. – 312 с., Т. 2. – 348 с.
  12. Клиническая фармакология / Под ред В.Г.Кукес – М: Изд. Дом Гэотар-мед, 2004 – 944 с
  13. Михайлов И.Б Клиническая фармакология; изд-во Фолиант, 2002 520 с.
  14. Рецептурный справочник врача. 8-е изд., переработанное и дополненное / Под ред. проф. И.С.Чекмана, доц И.Ф.Поляковой – К: Здоров'я 2003 – 1194 с.
  15. Метелица В.И. Справочник кардиолога по клинической фармакологии сердечно-сосудистых средств. М.Медицина, 2000 – 926 с
  16. Скакун М.П. Фармакологічна термінологія. Укрмедкнига, 2002-208 с
  17. Бен. Клиническая фармакология – М: Бипом, 2004. – 104 с.
  18. Клиническая фармакология и фармакотерапия /Ю.В.Белоусов, В.С.Моисеев, В.К.Лепяхин – М: Универсум паблишин 1997 – 530 с.
  19. Маркевич Д.А. Фармакологія.- М: Гэотар-мед, 2004 – 728 с.